МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ПРАВО

Випуск 24
Том 4

Ужгород-2014

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.
Постанова Президії ВАКу України № 205/5 від 08 червня 2005 року.
Проведено перереєстрацію видання, Постанова Президії ВАКу України № 105/3 від 08 липня 2009 року.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: **Бисага Ю.М.** – *д.ю.н., професор*
Заст. гол. редактора: **Гарагонич О.В.** – *к.ю.н., доцент*
Вчений секретар: **Белов Д.М.** – *д.ю.н., професор*
Члени редколегії:
Бобровник С.В. – *д.ю.н., професор*
Булеца С.Б. – *к.ю.н., доцент*
Воронова Л.К. – *д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України*
Гомонай В.В. – *к.ю.н., доцент*
Греца Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Грошевий Ю.М. – *д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України*
Дзера О.В. – *д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України*
Козюбра М.І. – *д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України*
Колодій А.М. – *д.ю.н., професор*
Кубічек П. – *к.ю.н., професор, Університет імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)*
Лазур Я.В. – *д.ю.н., професор*
Лемак В.В. – *д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України*
Ленгер Я.І. – *к.ю.н., доцент*
Марек К. – *к.ю.н., професор, Університет імені Т.Г. Масарика, м. Брно (Чеська Республіка)*
Марцеляк О.В. – *д.ю.н., професор*
Митровка Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Палінчак М.М. – *к.і.н., доцент*
Патакійова М. – *професор, доктор права, к.ю.н., проректор Університету імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)*
Петришин О.В. – *д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України*
Праневічєне Б. – *к.ю.н., професор, Університет імені Міколаса Ромеріса, м. Вільнюс (Литовська Республіка)*
Рогач О.Я. – *д.ю.н., професор*
Семерак О.С. – *к.ю.н., професор*
Сідак М.В. – *д.ю.н., професор*
Скрипнюк О.В. – *д.ю.н., професор*
Ступник Я.В. – *к.ю.н., доцент*
Фазикош В.Г. – *к.ю.н., професор*
Чечерський В.І. – *к.ю.н., доцент*
Ярема В.І. – *д.е.н., професор*

Рекомендовано до друку
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 5-2013/2014 від 23.01.2014 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія ВК № 7992, видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення 09.10.2003 р.

ISSN 2307-3322

© Ужгородський національний університет, 2014
© Ідея дизайну обкладинки належить проф. Бисазі Ю.М.

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА.....151

Афанасієв Р.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....151

Мисливий В.А., Басараба Н.С. АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА.....156

Безкровний Є.А. КЛОПОТАННЯ ДО ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....158

РОЗДІЛ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....161

Важна К.А. ЗАСОБИ ВІЙНИ З ТЕРОРИЗМОМ І ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДОЗРЮВАНИХ У ТЕРОРИЗМІ ОСІБ ЗГІДНО ІЗ МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....161

Грицаєнко Л.Л. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОД ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС: ПРАКТИКА СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....165

Лепетюк О.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ ПРО УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ З ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС (НА ПРИКЛАДІ ОПОДАТКУВАННЯ РОЯЛТІ).....169

Медведєва М.О. РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....173

Павлюх О.А., Василенко Н.В. ПРАВО НА ОСВІТУ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР (В КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ).....178

Толстенко Ю.О. ДІЯЛЬНІСЬ КОМІТЕТУ ТА ПІДКОМІТЕТУ ООН ПРОТИ КАТУВАНЬ У СФЕРІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В'ЯЗНІВ.....181

Яцухненко Є.С. ЗАХИСТ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ЯК ОДНЕ З ГОЛОВНИХ ЗАВДАНЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....184

РОЗДІЛ 12

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....188

Вовк В.М. ДОСЛІДЖЕННЯ БІНАРНИХ ОПОЗИЦІЙ У ПРАВІ ЯК РОЗШИРЕННЯ ПРЕДМЕТНОГО ПОЛЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА.....188

Луцький А.І. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА МІСЦЕ ПРАВОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....191

Подковенко Т.О. ІНДИВІД. СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА: ГРАНІ СПІВВІДНОШЕННЯ У КОНЦЕПЦІЇ ТОМАСА ГОББСА.....194

Хірсін А.В. «МУЛЬТИВЕКТОРНІСТЬ» ПРАВА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЙОГО ОБГРУНТУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....198

УДК 341

ПРАВО НА ОСВІТУ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР (В КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ)

RIGHT TO EDUCATION: NATIONAL AND INTERNATIONAL DIMENSION (IN THE ANALYSIS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS AND NATIONAL LEGAL ACTS)

Павлюх О.А.,
доцент кафедри міжнародного права
Національного університету державної податкової служби України
Василенко Н.В.,
магістр
Національного університету державної податкової служби України

У статті розглянуто питання законодавчого регулювання права на освіту. Особливість статті полягає у проведенні аналізу міжнародних та національних нормативно-правових актів щодо закріплення права на освіту. Результати дослідження свідчать про те, що як Україна, так і міжнародна спільнота використали всі можливі способи регламентації права на освіту.

Ключові слова: право на освіту, освіта, конвенція, декларація, нормативно-правовий акт.

В статье рассмотрены вопросы законодательного регулирования права на образование. Особенность статьи заключается в проведении анализа международных и национальных нормативно-правовых актов по закреплению права на образование. Результаты исследования свидетельствуют о том, что как Украина, так и международное сообщество использовали все возможные способы регламентации права на образование.

Ключевые слова: право на образование, образование, конвенция, декларация, нормативно-правовой акт.

The article deals with the legal regulation of the right to education. Feature article is the analysis of international and national laws and regulations on securing the right to education. Results of the study indicate that both Ukraine and the international community have used all possible means of regulation of the right to education.

Key words: right to education, education, convention, declaration, a legal act.

Постановка проблеми. Сьогодення визначає освіту невід'ємною складовою кожного суспільства та важливою передумовою його розвитку. Освіта – не лише показник загальної культури, але й один із елементів модернізації та удосконалення функціонування держави та її органів влади. Освіта є запорукою внутрішнього особистісного становлення людини, підвищенням її інтелектуального потенціалу та шляхом до самореалізації. Все це, в свою чергу, обумовлює надання особливого значення питанню щодо забезпечення та захисту права на освіту в Україні та в світі.

Україна як демократична держава з огляду на міжнародну спільноту визнала нові орієнтири та фундаментальні цінності, що невіддільно пов'язані з правами людини. Серед них пріоритетне місце займає закріплення та гарантування права на освіту. Нові вектори розвитку країн (із наданням освіті важливого значення) посилюють необхідність дослідження права на освіту як в міжнародній, так і в національній площині.

Вивченням права на освіту займалась значна кількість науковців. Окремі аспекти вказаного питання були висвітлені у працях М. Мацькевича, Д. Мартиновського, Р. Ковальчука, Л. Рижак, Т. Полухтовича та ін. Але питання щодо реалізації та захисту права на освіту потребує подальшого змістовного аналізу з урахуванням положень міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Отже, ми сміливо можемо визначити освіту рушійною силою еволюції нашого суспільства. Про це досить вдало зауважує Р. Ковальчук, стверджуючи, що в сучасному глобалізованому й інформатизованому світі освіта стає вирішальним чинником суспільного прогресу і національної безпеки, важливою складовою повного розвитку людської особистості, збільшення поваги до прав і свобод людини [1, с. 292].

Погоджуємося з думкою науковця та констатуємо той факт, що сьогодні без необхідної освіти людина не зможе забезпечити собі належних умов життя, а також всебічно реалізуватись як особистість, котра цілковито усвідомлює свій державно-правовий статус та здатна захищати свої права в разі їх порушення. Це ще раз доводить важливість права на освіту в реаліях сучасної дійсності.

Потрібно наголосити на тому, що право на освіту – це позитивне право, адже воно породжує своїм існуванням позитивні обов'язки держави. До них варто віднести: підтримку мережі дошкільних навчальних закладів, системи середніх шкіл, професійно-технічної та вищої освіти, системи підвищення кваліфікації, післядипломної освіти; гарантії рівних можливостей розвитку державних і приватних навчальних закладів; гарантії недопущення зниження рівня викладання у приватних навчальних закладах у порівняні із державними; гарантії отримання безоплатної середньої освіти у державних навчальних закладах; надання

стипендій і пільг учням і студентам; гарантії рівного доступу та отримання безоплатної освіти у державних вищих навчальних закладах на конкурсній основі; право національних меншин розвивати систему національної освіти у державних і комунальних навчальних закладах тощо [2, с. 289-290].

Не слід забувати про те, що право на освіту належить до культурних прав, а його вагомим наповненням у згаданому вище контексті є сприяння духовному та інтелектуальному розвитку особи. Тому варто погодитися із М. Мацькевичем, який, досліджуючи культурні права та свободи людини і громадянина, наголошує на їх соціальній цінності, стверджує, що все це знаходить свій вираз у різних сферах суспільного життя: економічній, політичній, ідеологічній, юридичній, а також визначає їх особистісну цінність [3, с. 210-211].

Саме усвідомлення важливості культурних прав громадян, у тому числі права на освіту, обумовило їх закріплення на міжнародному та національному рівнях.

Серед числа відомих та досить вагомих міжнародних джерел закріплення фундаментальних прав і свобод людини і громадянина є Загальна декларація прав людини, яку у світовій практиці не можна не відмітити як першооснову вказаного вище явища. Так, у статті 26 Загальної декларації прав людини регламентовано право кожної людини на освіту. Тут було визначено, що освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод; повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі поміж народами, расовими або релігійними групами, повинна сприяти діяльності Організації Об'єднаних Націй по підтриманню миру тощо [4].

Сьогодні право на освіту також регулюється низкою інших міжнародних договорів. Досить змістовно розкриває вказане питання Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН (далі Пакт) від 16.12.1966 р. Так, стаття 13 Пакту визначила, що держави, які визнали положення даного документу, одночасно визнають право кожної людини на освіту. Також з його змісту випливає те, що освіта повинна бути скерована на забезпечення загального блага. Разом з цим, Пакт встановив обов'язки до держав щодо забезпечення реалізації права на освіту тощо [5].

Наступним важливим документом, який заслуговує на увагу у контексті забезпечення права на освіту стала Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти (далі Конвенція) від 14.12.1960 р. [6]. У зв'язку із зазначеним нормативним актом стає зрозуміло, що обмеження осіб за ознаками раси, кольору шкіри, статі, релігійними та політичними поглядами, національним чи соціальним походженням, економічним становищем та іншими особистісними ознаками є негативним, деструктивним суспільним явищем, що перешкоджає утвердженню головних завдань правової держави. В суспільстві таке явище іменується дискримінацією і його можливі наслідки вже неодноразово дивували та обурювали світову спільноту. Тому, проводячи аналіз положень даної Конвенції, можна стверджувати, що основна її мета полягає у «викоріненні» усіх можливих проявів дискримінації в освітньому процесі та забезпеченні рівного доступу до освіти кожної особи.

У процесі дослідження визнаних міжнародною спільнотою конвенцій, які є дотичними або охоплюють питання регулювання права на освіту, потрібно звернути увагу на Конвенцію про права дитини від 20.11.1989 р., яка у статтях 28-29 закріпила право дитини на освіту; передбачила заходи по реалізації даного права; певним чином сприяла узгодженості дій держави по виконанню її приписів [7].

Окрім згаданих міжнародних нормативних актів, на увагу заслуговує Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 р. ІІ положення продемонстрували розуміння європейською спільнотою значущості освіти, зокрема вищої, та усвідомлення важливості права на освіту. Підтвердженням цієї тези може слугувати положення даної декларації про те, що загальновизнаним є першочергове значення освіти та освітнього співробітництва для розвитку і зміцнення стабільних, мирних і демократичних суспільств [8].

В умовах євроінтеграції питання щодо забезпечення прав людини і громадянина (у тому числі права на освіту) є одними з найбільш пріоритетних. З цього приводу доречною є думка Л. Рижак, що вартістю західноєвропейської цивілізації є особа, її права та свободи [9, с. 29].

Проводячи суттєві дослідження міжнародних аспектів регламентації права на освіту, Є. Красняков зосереджує увагу на тому, що дієвим механізмом забезпечення розвитку системи освіти стали Рекомендації МОП/ЮНЕСКО щодо становища вчителів (Париж, 5.10.1966 р.); Рекомендації про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співпраці й миру, виховання в дусі пошани прав людини й основних свобод (Париж, 1974 р.); Рекомендація про розвиток освіти дорослих (Париж, 1976 р.); Рекомендації МОТ/ЮНЕСКО про статус викладацьких кадрів закладів вищої освіти (Париж, 11.11.1977 р.); Рекомендація № R (83) 4 Ради Європи (Комітет Міністрів) «Про сприяння обізнаності про Європу в середніх школах» (18.04.1983 р.), Рекомендація № R (83) 13 Ради Європи (Комітет Міністрів) «Про роль середньої школи в підготовці молоді до життя» (23.09.1983 р.); Резолюція № 1 «Про нові завдання вчителів та їх підготовку» (Постійна конференція європейських міністрів освіти) (Гельсінкі, 5-7.05.1987 року); Резолюція 874 (1987) «Про якість і ефективність шкільної освіти» (Парламентська асамблея Ради Європи); Рекомендація № R (88) 7 «Про освіту з питань охорони здоров'я в школі та роль і підготовку вчителів» (Комітет Міністрів) (18.04.1988 р.) тощо [10].

Також підписані й інші конвенції, що прямо чи опосередковано охоплюють питання регламентації права на освіту. Важливо те, що Україна як демократична держава визнала положення даних конвенцій,

а тому, відповідно до статті 9 Конституції нашої держави, вони стали частиною національного законодавства [11].

В Україні сформована дієва система нормативно-правових актів, які деталізують специфіку освітнього процесу, більш детально визначають механізм реалізації права на освіту.

Звичайно, найважливіше місце серед нормативно-правових актів національного законодавства займає Конституція України як Основний Закон держави. Так, статтею 53 вона закріпила право кожного на освіту та вказала на обов'язковість повної загальної середньої освіти, необхідність забезпечення державою доступності та безоплатності освіти, сприяння її розвитку [11].

Погоджуємось із висловленою тезою через те, що вважаємо правильним закріплення законодавцем права на освіту у нормативно-правовому акті найвищої юридичної сили. Такий стан речей доводить розуміння значущості освіти як невід'ємної складової гармонійного розвитку особи та фактора суспільного прогресу.

Наступним важливим кроком у врегулюванні освітніх питань стало прийняття Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII, який у статті 3 розкрив питання права на освіту. Зміст статті акцентував увагу на недопущенні дискримінації у сфері освіти і вільному доступі до безкоштовної освіти з урахуванням паритетності усіх осіб. Закон констатував забезпечення даного права розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти; відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина; різними формами навчання тощо [12].

Також питання щодо права на освіту знаходить своє відображення і в інших законодавчих джерелах: законах України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III [13], «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 р. № 651-XIV [14], «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 р. № 103/98 [15] та ін. Так, наприклад, статтею 4 Закону України «Про вищу освіту» було закріплено, що громадяни України мають право на здобуття вищої освіти. Законодавець визначив право громадян безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних вищих навчальних закладах на конкурсній основі в межах стандартів вищої освіти, якщо певний освітньо-кваліфікаційний рівень громадянин здобуває вперше. Також регламентував право іноземців, біженців, осіб, що потребують додаткового захисту, на здобуття вищої освіти [13].

Так, можна сміливо погодитися з Р. Ковальчуком у тому, що в Україні існує необхідна правова база, яка дає змогу державі належним чином забезпечувати право громадян на отримання освіти на рівні встановлених світових стандартів [1, с. 292].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що право на освіту є невід'ємним правом людини. Хочемо наголосити на тому, що воно своїм сутнісним призначенням покликане сприяти духовному, інтелектуальному розвитку особи.

Узагальнюючи міжнародний та національний досвід регламентації права на освіту, можна визначити, що освіта й, відповідно, право на освіту – це не лише складова забезпечення внутрішнього особистісного розвитку особи, але й чинник суспільного прогресу.

Також право на освіту знайшло своє закріплення і в міжнародній, і в національній площині як одне з культурних прав.

Проведений аналіз міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів засвідчив, що дане право охоплює аспекти рівності, доступності, безоплатності освіти. Незаперечним є той факт, що рівний доступ до освіти визначається на основі принципу паритетності (рівності, недискримінації).

У рамках проведеного наукового дослідження доцільно констатувати, що міжнародною спільнотою та Україною визначено необхідний комплекс заходів щодо забезпечення реалізації особою права на освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальчук Р.Л. Право на освіту як одне з конституційних прав громадян Україні [Електронний ресурс] / Р.Л. Ковальчук // Університетські наукові записки. – 2011. – № 3. – С. 292–298. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Unz/2011_3/47.pdf.

2. Мала енциклопедія конституційного права / За заг. ред. проф. Ю.Л. Бошицького ; Київський університет права НАН України. – К. : Кондор-Видавництво, 2012. – 462 с.

3. Мацькевич М. Культурні права та свободи людини і громадянина в Україні: ціннісно-правовий аспект / М. Мацькевич // Право України. – 2011. – № 9. – С. 208–213.

4. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від 10.12.1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ООН від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

6. Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти від 14.12.1960 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_174.

7. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021

8. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_525.

9. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір / Л. Рижак // Вісник Львівського університету. – 2008. – Вип. 11. – С. 27–37. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vlnu/philos/2008_11/3.pdf.

10. Красняков Є. Міжнародні нормативно-правові акти про освіту та їхній вплив на формування державної політики в галузі освіти України [Електронний ресурс] / Є. Красняков // Віче. – 2012. – № 14. – Режим доступу : http://www.viche.info/journal/3215.

11. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: зі змінами та доп. станом на 01.10.2010 р. // Офіційний вісник України. – 1 жовтня 2010. – № 72/1 (Спец. випуск). – с. 15. – ст. 2598.
12. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12.
13. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 № 2984-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2984-14.
14. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 № 651-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/651-14.
15. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80.

УДК 341:343.8

ДІЯЛЬНІСЬ КОМІТЕТУ ТА ПІДКОМІТЕТУ ООН ПРОТИ КАТУВАНЬ У СФЕРІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В'ЯЗНІВ

ACTIVITY OF THE UN COMMITTEE AND UN SUBCOMMITTE AGAINST TORTURE IN THE AREA OF INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF PRISONERS

Толстенко Ю.О.,
аспірант кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

В статті розглядається механізм функціонування таких органів ООН, як Комітет проти катувань та Підкомітет з попередження катувань. Детальніше розглядається такий пріорітетний напрямок їх діяльності, як захист прав в'язнів. Акцентується увага на співробітництві держав із вищезазначеними органами.

Ключові слова: катування, заборона катувань, права в'язнів, Комітет проти катувань, Підкомітет з попередження катувань, національний превентивний механізм для попередження катувань.

В статье рассматривается механизм функционирования таких органов ООН, как Комитет против пыток и Подкомитет по предупреждению пыток. Детальнее рассматривается такое приоритетное направление их деятельности, как защита прав заключенных. Акцентируется внимание на сотрудничестве государств с вышеупомянутыми органами.

Ключевые слова: пытки, запрет пыток, права заключенных, Комитет против пыток, Подкомитет по предупреждению пыток, национальный превентивный механизм для предупреждения пыток.

This article deals with the mechanism of functioning of such UN bodies as the Committee against Torture and the Subcommittee on Prevention of Torture. Such priority sphere of their activities as protection of prisoners rights is examined in detail. Focuses on the cooperation of the states with above-mentioned bodies.

Key worlds: torture, prohibition of torture, rights of prisoners, Committee against Torture, Subcommittee on Prevention of Torture, national preventive mechanism for the prevention of torture.

Постановка проблеми. Катування, нелюдські та принижуючі гідність види поводження і покарання категорично заборонені численними міжнародними конвенціями, як універсальними, так і регіональними. З точки зору міжнародного права, застосування катувань є грубим порушенням прав людини, яке не може бути виправданим жодними обставинами. Проте, не дивлячись на всі заборони, такі порушення все ще мають місце в світі. Тому вдосконалення існуючих та розробка новаторських превентивних механізмів захисту від катувань є завданнями міжнародної спільноти. На сьогоднішній день забезпечення міжнародно-правового захисту осіб від катувань є дуже актуальним питанням.

Стан дослідження. У вітчизняній доктрині міжнародного права на сьогоднішній день немає комплексних досліджень питань захисту прав в'язнів. Ці питання досліджували такі іноземні науковці: Нигель Родлі, Мет Полланд, Дірк ван Зіл Сміт, Соня Снекен, Нілз Мелзер, Едвард Пітерс та ін.

Мета статті – розглянути та проаналізувати ефективність механізму функціонування таких органів ООН, як Комітет проти катувань та Підкомітет з попередження катувань та їх співробітництво з державами у сфері захисту прав в'язнів.

Виклад основного матеріалу. Організація Об'єднаних Націй приділяє велику увагу питанням гуманного ставлення до всіх осіб, зокрема до осіб, позбавлених волі. Вона розробила та прийняла ряд міжнародних нормативних актів про захист та забезпечення прав людини та основоположних свобод. Відповідно до ст. 5 Загальної декларації прав людини нікого не може бути піддано катуванням або жорстокому, нелюдським чи принижуючим його гідність поводженню або покаранню [1]. Заборона катувань в такому ж формулюванні закріплена і у ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права – міжнародній угоді, яка має обов'язкову юридичну силу для всіх держав, які її ратифікували [2]. Серед людей, які досліджують скарги про катування або